

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

توسّل (۸)

توسّل، بررسی شبّهات

عنوان و نام پدیدآور: توسل [کتاب] / هیات تحریریه موسسه در راه حق.

مشخصات نشر: قم: موسسه در راه حق، ۱۳۹۸ -

مشخصات ظاهری: ۲۴ ص.

شابک: دوره ۳-۵۰-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۱-۵-۲۷-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۲-۴-۲۴-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

ج ۳-۸-۴۲-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۴-۵-۴۳-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۵-۲-۴۴-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

ج ۶-۹-۴۵-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۷-۶-۴۶-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۸-۳-۴۷-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

ج ۹-۰-۴۸-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۱۰-۷-۴۹-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر

مندرجات ۱. توسل چیست؟ و چرا؟- ج ۲. توسل در قرآن- ج ۳. پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام-

ج ۴. توسل صحیح- ج ۵. راهها و کیفیت توسل- ج ۶. اهل سنت و توسل- ج ۷. وها بیت و

توسل- ج ۸. توسل، بررسی شبهات- ج ۹. آثار توسل- ج ۱۰. توسل در بیان و سیره علما

موضوع : توسل

شناسه افزوده : موسسه در راه حق، هیات تحریریه

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ت/۹/۶/۲۲۲۶- BP - رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۶۸- شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۸۱۳۷۳

نام جزوه: توسل، بررسی شبهات (توسل شماره ۸)

نویسنده: هیات تحریریه موسسه در راه حق

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸ - شمارگان: ۲۰۰۰

شابک (توسل شماره ۸): ۳-۴۷-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

شابک دوره: ۳-۵۰-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

چاپخانه: سلمان فارسی - مشخصات ظاهری: ۲۴ صفحه

نشانی: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی (ارم) کوچه ۲۰ - پلاک ۱۰

تلفن: ۲-۳۷۷۴۳۲۲۱ (۰۲۵) - www.darrahehaq.com

سامانه پیامکی پاسخ به سؤالات مذهبی: ۱۰۰۰۲۲۲۳۳۳

این جزوه رایگان است. لطفاً پس از مطالعه در اختیار دیگران قرار دهید تا از آن

بهره‌مند شوند.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳	استدلال مخالفان توسل .....
۴	درخواست از غیر خدا نوعی عبادت است .....
۷	آیه قمطیر .....
۸	نقد و بررسی .....
۹	آیه مماثلت .....
۱۰	نقد و بررسی .....
۱۱	آیه تقرب .....
۱۱	نقد و بررسی .....
۱۲	آیه ردّ شفاعت .....
۱۳	نقد و بررسی .....
۱۴	توسل به اموات از منظر سلفی‌ها .....
۱۴	نقد و بررسی .....
۱۶	گفتگو با مردگان از منظر سلفیها .....
۱۷	نقد و بررسی .....
۱۹	انحراف به بهانه جلوگیری از انحراف! .....
۲۰	نقد و بررسی .....

توسل (۸) / ب

سخن ناشر

با یاری خدای متعال و عنایت اولیای او توانستیم بار دیگر در خدمت فرهنگ نورانی اهل بیت نبوت (علیهم السلام) باشیم. امیدواریم این بار نیز با همکاری شما تجربه موفق گذشته را تکرار کنیم. جزوات مفید و مختصر را در اختیار علاقمندان قرار دهیم و در ارتقاء سطح عقیدتی جامعه ولایی تشیع قدمی کوچک برداریم.

در این روزگار پر سر و صدا آنچه خواهد ماند محتواهای متکی بر عقاید حقه و مستند به منابع صحیحی است که بتوان در روز حساب از آن دفاع کرد و دیگر سر و صداها - به تعبیر اهل روزگار -

ج / توسّل، بررسی شبهات

مجازی و خیالی است، هرچند در روز واپسین باید به صورت حقیقی پاسخگو باشند. امیدواریم همه با درک شرایط به استحکام بنیان‌های عقیدتی همت بگماریم.

موسسه در راه حق

توسل (۸) / ۳

پس از استدلال بر مشروعیت و جواز «توسل» آنچه برای کامل شدن اثبات این مدعا لازم و ضروری است ردّ شبهات و ادله‌ای است که از سوی مخالفین و منکرین «توسل» طرح شده است.

استدلال مخالفان توسل

ابن تیمیه و ابن عبدالوهاب و رشیدرضا مدعی‌اند صحابه در زمان حیات پیامبر ﷺ از او حاجت می‌خواستند، اما بعد از وفات ایشان نه تنها کنار قبرش درخواستی نمی‌نمودند؛ بلکه کسانی را که به قصد دعا در کنار قبر پیامبر ﷺ می‌ایستادند، منع می‌کردند. پس چگونه ممکن است خود به چنین عملی اقدام کنند؟

این ادعا در حالی است که پیشینیان اعم از صحابه و تابعین آنها هرگز منکر توسل به پیغمبر اکرم ﷺ، چه در حال حیات و چه بعد از وفات نبودند که روایات آن قبلاً گذشت.

درخواست از غیر خدا نوعی عبادت است

دلیل دیگر امثال رشیدرضا بر عدم جواز توسل به پیامبر ﷺ بعد از وفات این است که وسیله برای تقرب به خدا باید چیزی باشد که خداوند برای مردم مقرر داشته است، مانند ایمان و عمل و دعا. در قرون وسطی توسل به پیامبران و صالحین با تقوی متداول شد و آنان را وسائل الی الله نامیدند و خدا را به آنان قسم می دادند و حاجات خود را از آنان در کنار قبورشان می خواستند، در صورتی که دعا عبادت است و خداوند در قرآن می فرماید: هیچ کس را با خدا به دعا نخوانید^۱. ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ﴾^۲؛ «کسانی را که به جای خدا می خوانید بندگانمانند شما هستند».

---

۱. ﴿فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾؛ سوره جن، آیه ۱۸.

۲. سوره اعراف، آیه ۱۹۴.

توسل (۸) / ۵

- در بررسی این استدلال چند نکته باید ملاحظه شود:
- نخست: دعا کردن به درگاه غیر خدا چند قسم است:
۱. دیگران را مستقل در نفع رساندن بدانیم.
  ۲. خدا را به حق آنها سوگند دهیم
  ۳. به وسیله آنها به درگاه خداوند متعال توسل جوییم
  ۴. از آنها حاجت خود را بخواهیم با اعتقاد به اینکه نفع رساننده فقط خداست (مثل استفاده از بقیه اسباب و وسایل).

دعا و طلب حاجتی که نهی شده است و نباید به همراه خدا کسی را خواند درخواست مستقل از بت‌ها و فرعون و نمرودها به‌عنوان خدایان و... است، نه درخواست از صالحان و پیامبران. این درخواست هرچند بدون ذکر نام خدای متعال هم باشد - چون به اعتقاد استقلال آنها از خدا نیست - اشکالی ندارد. مواردی در سیره گذشتگان از

۶ / توسل، بررسی شبهات

این نمونه گذشت، مانند درخواست غذا از سوی زائر و درخواست باران از سوی بلال و درخواست نایینا از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که چشمم را خوب کن.

بنابراین از چهار قسم درخواست از غیر خدا، به جز قسم اول، بقیه درخواست‌ها به‌ویژه از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام ایشان و صالحان اشکالی ندارد.

دوم اینکه؛ توسل به پیامبر و اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام از آداب دعا به درگاه خدای متعال است؛ پس از اموری است که خدای متعال مقرر فرموده است. قبلاً به ادله و شواهد این امر اشاره گردید.

سوم اینکه؛ بهتر است وسیله را از سنت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و عترت ایشان آموخت و دعاهای مأثوره و آداب معتبر در کیفیت توسل را فراگرفت. ما هم از کسانی که بیرون از آموزه‌های قرآن و عترت و سایلی به درگاه

توسل (۸) / ۷

خدای متعال می‌برند انتقاد داریم و این کار را زمینه انحراف می‌دانیم.

آیه قَطْمِير

یکی دیگر از آیاتی که امثال رشیدرضا به آن تمسک می‌جویند این آیه است:

﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾؛ و

کسانی که به جای او می‌خوانید، مالک پوست هسته‌ی خرمایی هم نیستند اگر آنها را بخوانید ندای شما را نمی‌شنوند و اگر هم می‌شنیدند، پاسختان را نمی‌دادند و در روز قیامت به شرک شما کفر می‌ورزند و هیچ‌کس چون خداوند تو را آگاه نمی‌گرداند.^۱

---

۱. سوره فاطر، آیه ۱۳ و ۱۴.

نقد و بررسی

این آیه در مورد مشرکین است که به جای خدا بت‌ها را می‌پرستیدند و حاجات خود را از بت‌ها طلب می‌کردند در حالی که بت‌ها مالک چیزی نیستند تا بتوانند چیزی به کسی عطا کنند.^۱

بنابراین این آیه نیز ردّ توسل به پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اولیاء خدا نیست؛ زیرا: مقایسه بت‌پرستان با توسل‌جویان بسیار نابه‌جاست چرا که بت‌پرستان حاجات خود را از خدا نمی‌خواهند و از بت‌ها می‌خواهند، اما توسل‌جویان حاجات خود را از خدا می‌خواهند و پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام را به واسطه‌ی اینکه مقرب نزد خدا هستند، وسیله‌ی استجاب دعا قرار می‌دهند. به تعبیر خود رشیدرضا توسل‌جویان مانند میهمانانی هستند که

---

۱. تفسیر جلالین، و انوار التنزیل بیضاوی، ج ۲، ص ۲۷۰.

توسل (۸) / ۹

نیازهای خود را از اهل خانه و نزدیکان صاحب‌خانه که خود، آنان را برای خدمت به مهمانان گمارده است درخواست می‌کنند و همه کرامت‌ها را از میزبان می‌دانند.

از جهت دیگر، پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آیت و فرستاده

و حبیب خدا به عقیده ابن عبدالوهاب، در قبرش زنده است و زندگی‌اش از زندگانی برزخی شهدا عالی‌تر است و صدای درود گویان را می‌شنود؛ بنابراین توسل و توجه به ایشان و مانند ایشان هیچ نسبتی با آیه ندارد.

آیه مماثلت

دیگر استدلال سلفی‌ها چون ابن تیمیه، ابن عبدالوهاب و رشیدرضا بر عدم جواز توسل به پیامبر، بعد از مرگ، این آیه است: ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ﴾؛

۱۰ / توسل، بررسی شبهات

کسانی را که به جای خدا می‌خوانید بندگانمانند شما هستند.

نقد و بررسی

همه مفسران این آیه را درباره‌ی مشرکان و بت‌پرستانی می‌دانند که بت‌ها و طواغیت را در خلق و اداره‌ی امور جهان شریک و شبیه خداوند می‌پنداشتند و آنها را مورد پرستش قرار می‌دادند.

و حال آنکه توسل کار کسانی است که پیامبران را هرگز شریک خدا در خلق و اداره‌ی جهان ندانسته و آنان را نمی‌پرستند، بلکه روزی چند نوبت شهادت می‌دهند که پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بنده و فرستاده‌ی اوست و چون پیامبر رحمت مستجاب‌الدعوه است، از او می‌خواهیم که برای حاجت ما وساطت کند.

آیه تقرب

آیه دیگر این است که بت پرستان در توجیه کار احمقانه خود می‌گفتند؛ ما اینها (بت‌ها) را عبادت نمی‌کنیم جز برای اینکه ما را به خدا مقرب بگردانند^۱. ادعای سلفیه این است که این نظیر حرف کسانی است که برای تقرب به خدا به اصحاب قبور متوسل می‌شوند.^۲

نقد و بررسی

در قرآن مجید تقرب و شفاعت و وساطت مذموم نیست ولیکن مشروط به این است که به اذن خدا و برای خدا باشد و نکوهش مشرکین نه از جهت اصل شفاعت، بلکه از جهت مستقل از خدا بودن و شفاعت از ناهالان

---

۱. سوره زمر، آیه ۳.

۲. رسالتان بین الشیخین الاستاذ محمد واعظ زاده خراسانی والاستاذ عبد العزیز بن باز، صص ۳۲، ۳۳.

طلبیدن است.^۱ شفاعت مستقل و بدون تأیید از سوی خدای سبحان رفتار مشرکانه است.

کسی هم که توسل و شفاعت را به طور کلی شرک آلود بداند از آن طرف بام افتاده است، زیرا منکر آیاتی از قرآن شده است، آیاتی که به اذن الهی شفاعت و توسل را روا می‌داند.

آیه ردّ شفاعت

آیه دیگر مورد استدلال سلفیه و مدعیان توحید ناب و اسلام پاک درباره شفیعانی است که کفار انتخاب می‌کنند «و به جز خدا چیزی را که نه به آنها زیان می‌رساند نه سود می‌بخشد می‌پرستند و می‌گویند: اینان شفیعان ما نزد خدا هستند».^۲

---

۱. علامه طباطبایی، مجموعه مقالات، ص ۳۱۳-۳۱۷.

۲. سوره یونس، آیه ۱۸.

توسل (۸) / ۱۳

به نظر اینان، شیعیان نیز به این شفیعیان بی خاصیت متوسل می شوند.

نقد و بررسی

یکسان دانستن آنچه بی سود و زیان است با پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جای بسی تعجب است، درحالی که گذشته از این که اطاعت از پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ برای مسلمانان سودمند و نافرمانی ایشان زیان بخش بوده و هست، به اتفاق مسلمانان دعا و نفرین و شفاعت و شکایت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، هم در دنیا و هم در آخرت مؤثر است. گذشته از این شفیعیانی که کفار انتخاب می کردند آنها را می پرستیدند، درحالی که طرفداران توسل هیچ کس جز خدای متعال را نمی پرستند.

توسل به اموات از منظر سلفی‌ها

سلفیان مدعی‌اند که توسل به پیامبر را در زمان حیات می‌پذیریم؛ اما بعد از مرگ به علت فقدان دلیل قابل قبول نیست.

نقد و بررسی

در شماره قبل مواردی گذشت که پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به پیامبران درگذشته و مسلمانان بعد از وفات به پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ متوسل می‌شدند. از این گذشته، دکتر رمضان بوطی، از نویسندگان اهل سنت که به دست تکفیری‌ها ترور شد، می‌گوید: توسل به آثار پیامبر همچون موی ایشان که متصف به حیات نیست درست می‌باشد، چنان‌که در صحیح بخاری آمده است. آیا مگر پیامبر تأثیر ذاتی دارد که بحث کنیم آیا این تأثیر منوط به حیات است یا نه؟ مسلماً هیچ مسلمانی نمی‌تواند تأثیر ذاتی در اشیا را برای غیر خدای متعال قائل شود و کسی که به

توسل (۸) / ۱۵

چنین امر باطلی معتقد باشد به اجماع مسلمانان کافر است؛ بنابراین مناط تبرک و توسل به پیامبر ﷺ و آثارش تأثیر ذاتش نیست، بلکه چون او برترین خلاق به نزد خدای منان و رحمتی از او به سوی بندگان است. پس توسل به او هم سبب تقرب و جلب رحمت خدا می‌شود. اصحاب نیز با این هدف به پیامبر ﷺ و آثار پیامبر ﷺ توسل می‌جسته‌اند. بر همین مناط طلب شفاعت و توسل به اموات از اهل تقوی و اهل بیت نبوت پیامبر ﷺ برای باران و غیره مستحب است. جمهور فقها، مانند شوکانی و ابن قدامه حنبلی و صنعانی بر آن متفق‌اند^۱ و فرق گذاشتن میان حیات و مرگ پیامبر تقسیمی عجیب است، زیرا همان‌گونه که استاد حسن علی السقاف می‌نویسد: شرک، شرک است خواه در دنیا

یا آخرت، خواه پیامبر باشد یا غیر او، خواه زنده باشد خواه مرده. این تقسیم وهابی‌ها و سلفی‌ها دلیل بر بنیان نداشتن این ادعاست و اینکه توسل در حال حیات که ظاهرتر است مدعیان سلفی آن را شرک نمی‌دانند بعد از وفات هم نمی‌تواند تغییر ماهیت بدهد و شرک بشود.

بنابراین جواز توسل به پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کافی است تا جواز توسل به صالحان قبل از وفات، پس از وفات در دنیا و آخرت را هم شامل شود.^۱

گفتگو با مردگان از منظر سلفی‌ها

محمد بن عبدالوهاب می‌گوید: توسل به زنده اشکال ندارد، اما توسل به مرده خطاب به معدوم و گفتگو با چیزی که وجود ندارد، کاری لغو و زشت و مذموم است.

---

۱. رسالة التقريب، سال ۱۴۱۸، شماره ۱۷، تعليق على الرسالتين.

توسل (۸) / ۱۷

نقد و بررسی

گذشته از اینکه بین بیهوده بودن و شرک رابطه‌ای نیست، این سخن مخالف قرآن است که می‌فرماید:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا﴾؛ و

کشته‌شدگان در راه خدا را مرده نپندارید.

حافظ نووی در «المجموع شرح المذهب» می‌نویسد:

به هنگام وقوف در کنار قبر انبیا به‌خصوص پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مستحب است که از آنان بخواهد دعا کنند خدا حاجاتشان را برآورد؛ زیرا آنان زنده نزد پروردگارشان هستند.^۱

شیخ خلیل احمد سهارنپوری فتوای خود و ۷۵

نفر از علمای کشورهای اسلامی را چنین می‌آورد: از نظر

۱۸ / توسل، بررسی شبهات

ما آن حضرت (نبی اکرم ﷺ) در مرقد مطهرش زنده و حیاتش مشابه حیات دنیوی است، بدون تکلف. همچنین علامه سیوطی در کتابش «انباء الاذکیاء بحیة الانبیاء» از شیخ تقی الدین سُبکی نقل کرده است که دلیل بر حیات انبیا و شهدا در قبرهایشان نماز خواندن حضرت موسی در قبرش می باشد. در این باره شمس الاسلام محمدقاسم کتابچه‌ای مستقل به نام «آب حیات» نگاشته است.^۱ حتی خود ابن عبدالوهاب معتقد است پیامبر در قبرش زنده است و زندگانی برزخی او از شهدا عالی تر است و صدای درودگویان را می شنود.^۲

---

۱. خلیل الرحمن سهارنپوری، عقائد اهل السنة و الجماعة، ترجمه

عبدالرحمان سربازی، صص ۸۲-۸۸.

۲. حسن سعید، احمد علی افتخاری؛ الرسول یدعوکم؛ به نقل از

کشف الشبهات، ص ۲۹۵.

سبک سلفی‌ها در جلوگیری از انحراف

وهابی‌ها به سد ذرائع که از ادله فقهی اهل سنت است نیز متشبث شده‌اند. ذرائع جمع ذریعه است، وسیله‌ای که انسان، برای خود دست و پا می‌کند تا به چیزی دست یابد، درست یا غلط. فقهای این مذاهب مانع روش‌هایی که به خودی خود اشکالی ندارد اما منجر به کارهای نادرست می‌شود، می‌گردند. به‌عنوان نمونه می‌گویند چون ریا عملی حرام است. برای آلوده نشدن به ربا باید همه معاملات مدت‌دار را حرام کرد.

برخی از وهابیون با تمسک به این قاعده می‌گویند: چون توسل و تبرک عوام را به شرک می‌کشاند باید جلو آن را سد کرد. دکتر محمد سعد سویعر از نزدیکان بن باز می‌گوید: توسل و تبرک برای علمای دین که گوهر دین را می‌فهمند جایز است، اما برای عموم مردم ممنوع است؛ زیرا آنان به شرک رو می‌آورند.

نقد و بررسی

وقتی درستی و جواز امری ثابت شد جایز نیست آن را به جهت اشکال در برخی موارد تحریم کرد و چه بدعتی از این واضح تر! بنابراین خیرخواهی، سزاوار بود که پیامبر مردم را از بوسیدن حجر الاسود و... نهی می فرمود!

برای اینکه کسی ممکن است مرتکب اشتباهی شود امر مباح یا مستحبی حرام اعلام شود این اشتباه و گناه و دخالت قطعی و ناشایست در دین است و هیچ دانشمندی نباید به خود اجازه چنین کاری بدهد. علمای مسلمانان باید جلوی این بدعت گذاران بایستند و مردم را از انحراف ایشان آگاه کنند.